

DE NOORD-BRABANDER,

Staats- en Letterkundig Dagblad.

DICERE VERUM QUID VETAT?

Voer de Staat... Franco per post... (Verschijnende driemaal ter week: Dingsdag, Donderdag en Zaterdag)

ADVERTENTIE... 15 cent de regel... behalve 35 cents regel.

KERKELIJKE STAAT.

ROME 23 Julij. Gisteren morgen is op het Paleis van het quirinaal het geheim consistorie gehouden, dat sedert langen tijd was aangekondigd, waarin de H. Vader in eene plegtige redevoering de toestand der Katholijken in Rusland heeft blootgelegd. Met dezen brief, schrijft men aan de Augsb. Zeitung, zult gij de Allocutie ontvangen, gedateerd van het Staatssecretariaat den 22 Julij, met derzelve 90 aanhangsels, die tot aan het jaar 1812 opklimmende, in een boekdeel in klein folio van 186 bladzijden, eene omstandige verklaring bevatten van de klagten van het pauselijk gouvernement en der ten dezen opzichte met Rusland gevolgde onderhandelingen; als ook nauwkeurige berekeningen der verbeurd verklaarde kerkelijke gebouwen en derzelve betrekking.

Sedert de Keulse zaak, zijn er nooit zulke belangrijke stukken in het heilig collegie behandeld geworden, en tot heden toe is den inhoud daarvan, behalve aan de kardinalen en vreemde diplomaten, slechts aan een gering getal personen medegedeeld geworden.

De Augsb. Zeitung deelt de originele text der allocutie van zijne Heiligheid, in het latijn mede, waarvan hier de vertaling volgt:

Eerwaardige broeders! wij hebben u reeds van de hoogte van dezen zetel mededeeling gedaan, van de smart, welke ons reeds lang de zoo ongelukkige toestand der Katholieke kerk in het Keizerrijk Rusland veroorzaakt. Hij, van wien wij niettegenstaande onze onwaardigheid, de bedieningen van stedehouder op de aarde vervullen, is getuige dat, sedert onze komst op den pauselijken troon, wij alles hebben in het werk gesteld, al onzen ijver besteed, om zooveel mogelijk, zulke groote rampen te herstellen, die van dag tot dag nog erger worden.

De jongste handelingen toonen maar al te veel, hoe weinige vruchten wij van onze moeiten en arbeid hebben ingeoogst. Gij zult u in uwe verbeelding beter een denkbeeld kunnen maken van de gedurige vermeerdering onzer smarten, dan wij in staat zijn, u door onze woorden uitdrukken. Maar er is nog eene omstandigheid, die de bittere smart, welke ons overstelpt en onze ongerustheid verdubbelt, ten toppunt opert, ten opzichte der apostolische bediening waartoe wij bekeerd zijn. Al hetgeen wij onophoudelijk hebben aangewend, om de eenheid der Katholieke kerk in het Russisch Keizerrijk te handhaven, is niet aan de inwoners van dien staat bekend: daaruit is, ongelukkiger wijze ontstaan, dat door middel van eenen list, die reeds lang aan de vijanden van den heiligen stoel bekend was, het gerecht zich onder de Russische Katholijken verspreid heeft, dat wij ongetrouw aan de heilige onzen plichten, door een listwilzige, hun ongeluk verborgen en wij om zoo te zeggen, de zaak der algemeene kerk overzeind hadden. Thans zijn de zaken zoo verre gekomen, dat wij door het grootste gedeelte dezer kudde, wier bestuur ons door eene goddelijke missie is opge-

legd, qua zoone, zeggen, als een steen des aanstoots en van ergernis beschouwd worden; dit denkbeeld wordt door de algemeene kerk gedeeld, als eene onwrikbare rots op hem, wiens verheven magt op ons in hoedanigheid van zijn opvolger is overgegaan gebouwd is.

In dezen stand van zaken, eischt de waardigheid van God, van de godsdienst en ook die van ons zelve, dringend, dat wij de verdenking van eenen zoo ernstigen misstap begaan te hebben, geheel en al van ons verwijderen. Om deze reden hebben wij bevolen, dat men u via onzezwege eene bijzondere verklaring zoude doen, waarin getrouwlijk al hetgeen wij voor de belangen der Katholieke kerk in Rusland hebben gedaan, wordt opengelegd. Dezelve zal duidelijke aan al de geloovigen der wereld bewijzen, dat wij geenszins aan onze apostolische verplichting zijn te kort gebleven.

Laat ons intusschen den moed niet verliezen, Eerwaarde broeders! en laat ons hopen, dat de magtige autooraat van Rusland en doorluchtige Koning van Polen, door zijnen geest van rechtvaardigheid en natuurlijke grootmoedigheid, de goedheid zal hebben, onze standvastige beden en die zijner Katholieke onderdanen te verhooren.

Hierop vertrouwend, zullen wij de midelen van onze gebeden niet ophouden onze ogen en handen tot het gebergte op te heffen, waarvan ons de hulp moet toekomen; laat ons terzelfder tijd den Alwachtigen en barmhartigen God smeeken, om zoo spoedig mogelijk aan de lijdende Kerk eene zoo ongeduldig verlangde hulp te verleenen.

Na deze allocutie zijn 21 bisschoppen gepreconiseerd geworden, waaronder Mgr. Arnoldi, bisschop van Trier en Mgrs. Nauds aartsbisschop van Avignon en Saba, aartsbisschop van Oristano; beide laatsten hebben het heilig pallium ontvangen.

ENGELAND.

LONDEN 5 Augustus. De verkiezing van Nottingham trekt zeer de algemeene aandacht, omdat het de eerste is, die na de beproevingen van den heer Roebuck in de kamer der gemeenten heeft plaats gehad, om aan de omkoopingen bij de verkiezingen een einde te maken. De toebereidselen tot den kiezersstrijd waren zeer hevig. De toriegezinden, die de verkiezing van den heer Walter ondersteunen, hebben de radicalen, deelgenoten van den heer Sturg, getracht te beletten zich op de plaats te vereenigen. Er heeft eene zeer hevige worsteling plaats gehad, en de toriegezinden zijn met geweld door hunne tegenpartij, die den heer O'Connor aan hun hoofd hadden, teruggeslagen.

FRANKRIJK.

PARIS 4 Augustus. Gisteren heeft de uitvaart van den Hertog van Orleans, in de kerk van O.L.V. plaats gehad. Alle hooge staatslichamen waren bij deze aandoenlijke plegtigheid tegenwoordig. Om elf ure kondigde een salvo van een en twintig kanonschoten de komst der prinses, broeders des Hertogs van Orleans aan, welke in rouwmantels gehuld, knielende voor de catafalk plaats namen.

Vervolgens begon het Sacrifio der Mis, om het welk niet in muziek, maar op verzoek des konings, door een aanzienlijk uitgezocht koor, gezongen werd, in het gregoriaansch. De verschillende gedeelten der H. Mis, werden aangeduid, door de koorlok en de daarop antwoordende kanonschoten. Vier bisschoppen geassisteerd door hunne vicarissen generaal, spraken achtereenvolgend de absolute uit Mgr de Aartsbisschop van Parijs, beklom vervolgens de trappen van de catafalk, om ook dezelfde plegtigheid te verrigten. Vervolgens de helft der trappen afdalende, heeft hij zich met zijne bedienaren ter rechter zijde geplaatst, met het wijwater in de hand. De Hertog van Nemours, de prins van Joinville, de Hertog van Anable en de Hertog van Montpensier, zijn een voor een opgestaan, om wijwater uit de handen van den Aartsbisschop te ontvangen, en met hetzelfde het ijk van hunnen beminden broeder te besproeijen. Dezelfde plichten hebben ook de hoofden der verschillende staatslichamen vervuld.

Deze treurige godsdienstplegtigheid heeft eene diepen indruk nagelaten; want het is moeijelijk zich een indrukwekkender schouwspel voor te stellen. Het laatste vaarwel der omstanders was gevoelig en plegtig. Vele personen konden zich niet dan met moeite losscheuren van het monument, dat nog voor eenige uren het lijk van den mensch beratte, die zoo goed, zoo edel geweest was, en in de toekomst gelukkige dagen voorspelde.

Des anderen daags 's morgens om half vijf is het lijk, volgens het programma, dat wij in ons voorgaande nummer vermeld hebben, naar Dreux gevoerd, en in de tegenwoordigheid des Konings bijgezet. De Koning is aanstonds daarna met zijne zonen naar Neuilly weergekeerd.

PARIS 6 Augustus. Ziehier het resultaat der tweede stemming welke gisteren avond geschied is, voor de benoeming van den President der Kamer. Er waren 429 stemmen, maar 2 in blanco gelaten briefjes bragten dit getal weder op 427. De meerderheid was 214. De Heer Sauzet verkreeg 227; Dufaure, 184; Lafitte, 1; de Tocqueville, 2; Dupin, 5; Alban de Villeneuve, 3; O. Barrot, 3; Gras Préville, 1; de Corcelles, 1; blanco briefjes 2: de Heer Sauzet, de meerderheid der stemmen verkregen hebbende is tot president der kamer benoemd. De zitting is ten 6 ure opgeheven. Bij de eerste stemming had de Heer Sauzet 213, en Odilon Barrot 133, Dufaure 30 stemmen gehad.

De stemming voor het vice-presidentschap bestond uit 390 stemmen; de volstrekte meerderheid was 196. De Heer Salvandy had 223 stemmen, de Heer Bignon 208, de Heer Jacquemont 205, welke drie tot de behoudende partij behoorende, kandi dateerden de meerderheid der stemmen verkrijgende, tot vice-presidenten der kamer benoemd.

BELGIË.

BRUSSEL 5 Augustus. Gisteren hebben de kerkdiensten voor de rust der ziel van den Hertog van Orleans, alhier plaats gehad, in tegenwoordig-

heid van H. M. van alle hooge staatsbeambten, de leden van het corps diplomatiek en vele voornamste vreemdelingen. H. M. de koningin was zoo hevig aangedaan, dat zij gedurende de plegtigheid aanhoudend weede.

Des anderen daags hebben de lijkdiensten plaats gehad, welke de nationale vertegenwoordiging had bevolen.

NEDERLANDEN.

's HERTOGENBOSCH 4 Augustus. Men vernemt uit Ravenstein, dat Mgr. van Gerra aldaar H. Woensdag het H. Sacrament des Vormsels, heeft toegediend, terwijl zijne Doorl. Hoogw. nog den zelfden dag 6 jeugdige levieten van verschillende kloosters tot de H. mindere orden heeft opgenomen. Des anderen daags heeft Mgr. onder de plegtige pontificale dienst, de 6 voorhoemde levieten tot het sub-diaconaat, 5 anderen tot het diaconaat, en nog 4 anderen tot het priesterschap bevorderd. De Godvruchtige geloovigen hebben het zich ten pligt gemaakt, de komst van Mgr. en de plegtige wijding allen mogelijken luister bij te zetten. Alles is in de volmaakste orde afgelopen.

-- Men verzekert dat aan het gemeente-bestuur, van Moergestel, door de bevoegde autoriteiten vergunning verleend is, tot het oprigten eener afzonderlijke lagere school voor meisjes. De onderwijzeresse moet bij dispensatie benoemd zijn geworden, zonder vergelijkend examen.

-- Wij hebben deze dagen het genoeg gehad, een kunststuk te zien, bewerkt door eenen onzer stadgenooten, hetwelk de aandacht van geheel het deskundig publiek, zeer heeft gaande gemaakt. Een Jongeling, de Heer F. J. R. Donkers, heeft het durven ondernemen, de Kathedraal van St. Jan, de trots onzer stad, in hout voortstellen. Zonder eenige bouwkundige en mathematische kennissen, zonder eenig ander model voor zich te hebben, dan de Kathedraal zelf, is het dat verdienstelijk, veelbelovend jong mensch gelukt, een getrouw afbeeldsel te geven van den geheelen zoowel inwendigen, als uitwendigen bouw. Verwonderlijk is het hoe de vernuftige bewerker geduld genoeg heeft kunnen hebben, om zijne uren van uitspanning gedurende 3 jaren, aan dien tempel te besteden, en vooral verwonderlijk hoe dezelve, bij gebrek der noodige kennissen, de proportien der verschillende gedeelten van den grooten Gothischen tempel, zoo nabij heeft kunnen bereiken. Wij hebben met graagte vernomen, dat de jeugdige kunstenaar, zich voortaan uitsluitend aan de kunst zal toewijden.

Z. M. wordt op zijne reize door Noord-Holland overal met de grootste vreugde bliken ontvangen, overal wachten hem eerebogen, gewachten, optogten, illuminatiën, en alles, wat een vreugde dronke volkmengte uitdenkt, om den geliefden monarch een bewijs van diepe hulde te brengen. Ook deze reis mag even als de vorige, een zogetogt genoemd worden.

De Staats-Courant van heden bevat een Koninklijk Besluit, waarbij bepaald wordt, dat in den vervolge, aan Oost-Indische ambtenaren, die zich met ziekte, of herstel van gezondheid, in Nederland bevinden, geene verlening van verlof niet behoud van het door het Indisch bestuur aan hen verleend verlofstraktement zal worden toegestaan, dan nadat door een geneeskundig onderzoek, van wege den inspecteur van de geneeskundige dienst der landmacht zal zijn gebleken, dat een vertergd verblijf hier te lande ten voordele van hunner gezondheid verstandig is. Wordende overigens bevestigd de bestaande bepaling, dat de ambtenaren, die niet tot herstel van gezondheid met verlof zijn, in geen geval verlening van verlof zal worden verleend, en dat de ambtenaren van overzees straktement.

Volgens een ingezonden bericht in het Nieuwsblad, zal er in de aanstaande zitting van de Staten-Generaal, een voorstel van wet, nopens de ministeriele

verantwoordelijkheid aan de kamers worden aangeboden; dezelve zal een deel van het voor te dragen tweede en derde boek van het wetboek op het strafregt uitmaken.

Van eene andere zijde verzekert men, dat in de volgende zitting, of een ontwerp van wet, nopens de administratieve wetmacht, aan de Kamers zal worden aangeboden, hetwelk thans reeds, naar men wil, in gereedheid zou zijn.

Mengelwerk.

Ter gelegenheid der jongste verkietingen in Frankrijk heeft zekere heer Doisy eene brochure uitgegeven tegen den Heer ISAMBERT, welke gelijk bekend is, zich eenige reputatie gemaakt heeft, door zijne parlementaire uitvallen tegen de kloosters. Gemelde brochure schrijver heeft den Heer ISAMBERT omtrent dit punt zoo goed te regt gewezen, dat wij ons het genoeg niet kunnen weigeren, dat gedeelte uit den *Godsdienstverdiend* in onze kolommen over te nemen. Te meer, daar wij ook in ons vaderland ISAMBERTS ontmoeten, die zich verplicht achten, van tijd tot tijd, een of ander uitstap te doen tegen kloosters, of jesuiten, enz. enz.

Dat de *Kerkbode* zich met dergelijke kruistogten verlustige, dit laat zich begrijpen; het blad stelde zich van den beginne af niets anders voor, dan al wat Roomsch-Katholijk kan genoemd worden meer nog in het politiek, dan wel godsdienstig wezen aan te randen.

Van den *Tijdsgevoel*, moet het meer bevreemden, daan dit staatkundig blad in de behandeling van onderwerpen, welke den Katholijken, als dusdanig, geheel vreemd zijn, niet zelden vrijzinnigheid van beginselen bij kande paart. Maar zo dra komen er niet belangen in het spel, welke de Katholijken als staatkundige grondwettige regten vragen, of wij zien bij den *Tijdsgevoel* vrijzinnigheid in *beskrompenheid* verkeeren, en het talent, dat men haar dikwerf niet ontzeggen kan, vervliegt in den buid deun van zoutelooze uitvallen tegen de zogenaamde overheersching der geestelijkheid; aanmatiging der ultramontaansche factie; tegen de kloosters; en andere dwaasheden meer, die men in een anoniem schotschrift, niet in den *Tijdsgevoel* zou vermoenen te mogen aantreffen. Maar ook de te meer laakbaar is de kwade trouw van een overigens zoo verlicht en bezadigd blad; des te meer ook valt het den onbevange lezer in het oog; dat de verouderde wan-lanken van vroegere onverdraagzaamheid en hekelzucht tegen de Katholijke instellingen, niet uit overtuiging, niet uit gevoel van liefde voor de waarheid; maar uit drift, uit seeten-haat worden opgewarind en opgekookt, om wat regt en waarheid is te verduistern, en de Katholijken de uitoefening der grondwettige regten met betrekking tot hunne godsdienst, en wat daarmee in verband staat, te ontzeggen.

Ten antwoord wat de kloosters betreft, strekke hetgeen over dit zelfde onderwerp in voormelde brochure gezegd wordt. Wij behoeven slechts, de namen van plaatsen en cijfers te veranderen, om bijna geheel het stuk op ons land, en onze ISAMBERTS toepasselijk te doen zijn.

Hoet de Zusters zijn, niet van dezen tijd en zijn 25,000 in getal! De onderwijzende en zieken verplegende *communauten* zijn met van ons tijdvak en ons tijdvak vindt 15,000 zusters in zijne hospitalen en onze minister van openbaar onderwijs, telt er meer dan 10,000 in het lager onderwijs! Sedert wanneer is een feit dat aanwezig en zichtbaar is, geen feit meer? Wie heeft dezelve in de hospitalen geplaatst? De geestelijkheid? neen, 't is de administratie. Wie heeft ze in het onderwijs gebragt? de geestelijkheid? het zijn de gemeenten voor de helft en meer. En hoe zou de geestelijkheid het hebben aangelegd om aan 5000 onderwijzende zusters, die zich aan het bijzonder onderwijs buiten de gemeenten, maar altoos onder de vleugels der universiteit, toewijden, de hulpen te verschaffen, in welke zij altoos gemeen-

schappelijk leven en de scholen in welke zij de kindschheid onderwijzen? De geestelijkheid bezit niets. Ziet gij niet, dat, zoo de congregatiën bestaan, zulks is, om dat een millioen beuzen zich hebben geopend om ze te laten ontstaan en dat de reden van haar aanwezen diep ingeplant is in onze tegenwoordige maatschappij. Dit is het, waarover gij klaagt, niet waar? wat u doet opspringen van uwe bank en u eens in het jaar naar het spreekgestoelte drijft. Ha! gij moogt doen wat gij wilt, mijnheer, men kan eenen grond niet beletten zijne vruchten voort te brengen. De onderwijzende en zieken verplegende Zusters zijn geene gewaande voortbrengsels, het zijn natuurlijke en levenskracht bezittende voortbrengsels van den Franschen grond. Het schrikbewind vernielt ze, trapt ze onder den voet en zij ontspruiten in duizend voller en rijper aren uit den grond. Het Christendom en met en even als hetzelfde, alles wat uit dezelfde rijken schoot ontfuikt is gewoon aan de vervolging meester niet. De Nao's klein en groot hebben Constantinussen ontmoet. Calvin stootte tegen Bossuet. Het Protestantismus flickerde nauwelijks in Frankrijk, of het verduisterde voor de kansel wel sprekendheid en de deugden van Fenelon. De sarcasmen der XVIII eeuw en de moorderijen van September zijn slechts uitgelopen op de roemvolle verrijzenis der Fransche geestelijkheid aan welke een soldaat, een zoon van de republiek, de hand toereikte.

« Van eene vervolging tegen de *Seurs hospitalières* moet gij niets hopen.

« Overigens haar te vervolgen! En met welk regt zoudt gij haar vervolgen mijnheer. Behooren de religieuse associatiën niet tot Frankrijk, zoowel al gij? Zijn ze niet te huis in Frankrijk zoowel als gij? hebben zij niet, zoowel als gij, regt op de zon? dat men ze aan zich zelve overlate, zegt hij; maar, dit heeft men gedaan, en ze zijn zoodanig geworden als gij ze ziet. Maar men bezigt haar; ja, gelijk men het Fransche graan en den Franschen wijn bezigt, die door God gegeven worden. De liefdadigheid eener millioen beuzen staat voor haar open; het is billijk maar het is schoon, dat het de liefde zij, waaruit zij ontstaan, omdat zij enkel voor de liefde leven. Derzelve herstellingen in 1800, hare grootere ontwikkeling sedert 1830 en zulks, ondanks uwe vooroordeelen van achteruitgang, dit is het, waarover gij verontwaardigd zijt, wat u beschaamd maakt, en wat ons met bewondering vervult. Haar aanwezig is een mirakel der voorzienigheid, wat gij wel moet erkennen en wat wij meenen te moeten zegenen. Gij zegt, dat de restauratie haar heeft doen ontstaan; wij zeggen, dat het voeleer het keizerrijk was, zoo het niet eene inspiratie van het Evangelie ware van het Evangelie, dat niets minder is, dan het beste voorschrift van alle maatschappelijke moraal, die even gelijk het Christendom de beste verklaring van de menschheid bevat.

« De religieuse *communauten* zijn niet uit de reestadratis ontstaan; ze zijn in de zeden van ons gouvernement zoo wel als ze die van het keizerrijk waren. Niets verzetten er zich tegen in de constitutie van 1789, niets verzetten er zich tegen in het Charter van 1830.

« Napoleon hield zich onledig met de *Sœurs de la Charité*, zoowel als met zijne soldaten; hij rigtte gelijktijdig triomphbogen en congregatiën op. Bij dagteekende uit alle hoofdsteden van Europa de dekretten, die haar instelden. De *seignatessen* der armen, werden door hem in den persoon hare generale oversterf, tot eenen plegtigen vergadering bijeengeroepen, welke een *seignatessen* vruchtige dochters, door zijn *seignatessen* dinal Feuch en de *seignatessen* werd voorgezeten. De vergadering had plaats in het koninklijk paleis; een vertegenwoordiger van Napoleon voerde er het woord in naam zijner *seignatessen*. Zijne overvoering roemde den *seignatessen* de *seignatessen* tot het goede; die opulken regel *seignatessen* slagen doorstraalde, haar edelmoedig *seignatessen* zich zelve, om niets anders dan de belangen der armen te zien en de *seignatessen* zelfopoffering.

die haar als eene gunst deden beschouwen, hen te dienen, ten koste van hare rust en zelfs van haar leven. De redenaar roemde hare belangeloosheid, die haren ijver evenaarde; hij verklaarde, dat het niet mogelijk was meer goeds met minder kosten te doen, meer deugden uit te oefenen en meer moeite aan te wenden, met minder vertoon, en hij eindigde aldus: «Wat uwe godvruchtige inrigtingen van alle anderen onderscheidt, is, dat dezelve gelijktijdig de nuttigste en onkostbaarste, de vruchtbaarste in weldaden en de minst drukkende voor den Staat zijn.» Er ontbrak niets anders aan, dan: Dames! ik ben over u te vreden, » 't welk de keizer niet zou nagelaten hebben er bij te voegen, als hij zelf het woord gevoerd hadde. » Zij hebben mij van bewondering getroffen, voegde er de keizerinmoeder bij, door hare godsvrucht zonder overdrevenheid, en die waarlijk moederlijke teederheid, die zij hare aangenomene kinderen, de armen en ongelukkigen toedragen. Ik heb vernomen, dat deze godvruchtige associaties zich gelukkig vermengvuldigden op alle punten des keizerrijks; dat al het goede 't welk er voor de eenheid uit voortvloeit, onberekenbaar is en dat de Staat haar niet te veel aanmoedigen kan. »

» Gij ziet, mijnheer, hoeveel onderscheid er is tusschen het systeem van het keizerrijk en het uwe en tusschen den keizer en u. Tweemaal honderd tachtig duizend franken werden aan de Zusters toegewezen voor kosten van aanvankelijke vestiging en honderd dertig duizend franken jaarlijkschen onderstand aan de negentien voornaamste congregaties, ten einde zij een grooter getal van novicen zouden kunnen opleiden en die nieuwe huizen oprigten, mijnheer, die u thans wanhopig maken. Het getal der congregaties is verdubbeld, zegt gij; ja het is verdubbeld, om dat de hulp en het onderwijs verdubbeld zijn; het is verdubbeld en de toelage van het budget, is, op 12,000 franken na, dezelfde gebleven als die van het keizerrijk; alzoo behoorden uwe klagten zich niet aan de restauratie, niet aan de Julij-revolutie te rigten. Uwe verwijtingen betreffen niet den heer Martin (du Nord), maar Napoleon, goed om te antwoorden.

« De congregaties drukken u; drukken zij ook het land? Hierin is alleen de kwestie gelegen. Wij zien rondom ons - wij zien het goede overal, het kwaad nergens.

« Vormen de congregaties zich in dreigende groepen op een of meer punten van het grondgebied; trachten zij er haren glans te concentreren? Het tegendeel heeft plaats en de statistiek in bijzonderheden, vernietigt het uitwerksel der statistiek in het groot, die gij geleverd hebt. Ik neem voor de hand: de *Soeurs de Notre Dame* hebben 39 huizen; verspreid in zes en twintig steden, en die steden zijn: Auch en Kamerijk, Rouaan en Straatsburg, Saint Flour en Nancy, Toulouse en Versailles. De *Soeurs de la Sagesse* zijn niet minder verspreid; de Ursulinen hebben 84 huizen, verdeeld in vier en veertig departementen. De *Soeurs de Notre* flonkeren in vijf en twintig bisdommen, van Bayonne tot Bauvais, van Bordeaux tot Mars, van Perigueux tot Saint-Flour, van Toulouse tot Versailles. De *Dames du sacré Cœur* en die van het Kruis, bezitten huizen, de eerste in negentien en de andere in een twintig departementen. Eindelijk, de driehonderd congregaties der dochters van den H. Vincentius a Paula, bedekken den Fransehen grond. En wat aan die bemerkning nog meer gewigt geeft, is, dat iedere congregatie slechts een huis voor noviciaat heeft, en dat alle de Zusters van het Moederhuis uitgaan, 't welk aanleiding tot groote verplaatsingen geeft en verklaart waarom de uitbreiding niet nog grooter is. Zoodanig zijn de daadzaken.

« De congregaties benadeelen dus, staatkundiger wijze, niet, door zij uit dezelfde zinnenzweeringen, miltentien of revolutionen geboren en zullen ook niet uit geboren worden. Zij wreken zich niet; zij lijden in afwachting van betere dagen. » is daarom dat gij den moed gevoelt om haar te bestrijden.

« In het gezigt der administratie en practischer wijze, hebben de *Soeurs hospitalières* en de *Soeurs enseignantes* haar systeem; en wie heeft het zijne niet? Daar, waar verstand en oordeel is; daar is ook gevoelen en kritiek. Tusschen deze en de administratie is strijd; uit de wrijving zal het licht ontstaan en wie beter ziet, oordeelt beter. Maar in de congregaties, gelijk elders, volgen de stelsels de eeuw: de jonge religieusen even als de jonge menschen en als de jonge geestelijkheid, verschillen in gevoelen, van diegenen, welke onder zijn dan zij. Waar gij de grijze haren ziet van eenen Prelaat die de zon van 1789 heeft zien opgaan en die vervolgens van het spoor afdwaalde, daar is vooringenomenheid tegen ons. Dit ligt in de menschelijke natuur en het is een groot wonder, dat diezelfde mannen hebben misgetast aangaande de revolutie van 1830, tijdens hare eerste dagen. Gij mijnheer, en twee of drie van uwe soort zijn het, welke die vooroordeelen hebt doen geboren worden en ze aanblaast in de kamer. Doch daár, waar de jonge Bisschoppen, de jonge Religieusen, de jonge Geestelijken zijn, wordt de overeenstemming voorbereid, de Unie met het jonge geslacht wordt gevestigd.

« Wat meer is, mijnheer: staatkundiger wijze hebben de religieuze congregaties in het bijzonder, zonder het te bemerken het keizerrijk en de restauratie zien voorbijgaan. Zij hebben de gekwetsten van Julij verbonden, even als de Veteranen van het keizerrijk, even gelijk zij Molière verpleegd hadden, zonder ooit op het gevoelen te letten. Vraag aan den Abt de la Mennais of hij ooit eenen dag heeft doorgebracht, zonder dat eene godvruchtige Zuster hem achter de grendels is gaan bezoeken? Men verbaasde er zich over in zijn bijzijn: Waarom niet, vroeg zij, hij is immers gevangene en krank. Zij was echter niet jong, zij voegde er van den Heer de la Mennais sprekende, deze woorden bij, die een ware trek zijn van het genie der liefde tot den naaste: ik heb overigens zooveel verpligting aan hem voor zijne fraaije uitlegging van de navolging 1) die ik elken morgen lees om mij te stichten en te versterken 2). »

« Men kent en beoordeelt thans de associatie ter zieken-verpleging en voor het onderwijs uit hare werken, uit hare regels, uit haar voorleden. Wat is, afgezien van hare werken in zich zelve, menschelijker wijze en wijsgeeriger wijze, de waarde derzelve? Gij zult het gaan zien, mijnheer, als ik mijne laatste vraag aldus stellende, nog eens zal worden teruggevoerd tot het praktische denkbeeld, tot de daadzaak, om te verklaren wat de religieuze congregaties naatschappelijker wijze verwezenlijken kunnen.

« Gij hadt met opzet, om het volk te bedriegen de associaties, die zieken verplegen en onderwijs geven, verward met de religieuze orden. De religieuze orden verloren zich in den nacht der Catholijke tijden; de religieuze congregaties beginnen met Vincentius a Paula. De religieuze orden verloren zich door onverbreekelijke geloften; de congregaties verbinden zich slechts door geloften van korten duur; sommige kennen er geene hoegenaamd. De eersten stelden zich de afzondering ten doel; de anderen, onderwijzende en verplegende, mengen zich onder het volk, dat ze bijstaan, onderwijzen en troosten. De religieuze orden waren binnen de klooster muren een der sterkste pilaren van het Catholicismus in de middeleeuwen; een steunpunt der Geestelijken, de religieuze congregaties waren het in werking stellen van het Christendom in de burgerlijke maatschappij. De religieuze orden hadden, door de wetenschappen, de grondslagen van het gebouw gelgd; de religieuze congregaties zijn derzelve rijke ontleiking.

« De geestelijkheid had, zonder de religieuze orden, volgens den wind den eeuw gedobberd; de geestelijkheid zou zonder de religieuze associaties

1) De *Navolging van CHRISTUS*, waarvan de Heer de la Mennais een vertaling enz. heeft gemaakt.

2) Zuster Rosalie, die bij de gehele wereld bekend is, die zijnen toegang heeft bij alle ambtenaren en bij alle ministers.

minder het goddelijk vermogen der religie van den Christus gevoelen. De congregaties maken de Evangelische moraal tastbaar; zij doen haar onder de zinnen der onwetenden vallen, zij doen ze begrijpen door lompe menschen en gelooven door de ongeloofigen. De *Soeurs de la Charité* hebben, op hare beurt, de vingers in de wonden van den Christus gelegd, om te toonen, dat de Christus daar is, haar tot voorbeeld dient, haar inspireert en versterkt; de geestelijkheid houdt in hare handen de oorzaak, van welke zij het uitwerksel zijn. Het Christendom is de boom; de *Soeurs de la Charité* zijn er de schoonste en geurigste en onbegrijpelijkste vruchten van.

« De congregaties zijn zoo weinig de religieuze orden, dat, toen de eerste in de wereld gekomen zijn, de anderen haar grootendeels verlaten hebben. Zij zijn uit dezelfde geboren, zij hebben naast elkander geleefd in de XVII en XVIII eeuw; zoo als zusters leven in de nabijheid des vaders, die weldra ten grave zal dalen en wien zij, volgens de wet der natuur bestemd zijn te overleven. De religieuze orden verloren, in de XVIII eeuw, daggelijks van haar vermogen, van hare oorspronkelijke kracht, van hare deugd, alvorens haren ondergang te beleven. Zij leefden toen als grijsaards, die vreemd zijn aan hunnen tijd; en toen de revolutie van 1789 haar verzwolg, verzamelde en begroef de geschiedenis weinig meer dan lijken.

« De revolutie van 1789 vernietigde slechts en kon slechts vernietigen, wat geene levenskracht, noch duurzaamheid had; hare magt van aanval tegen de ware maatschappelijke elementen liep alleenlijk uit op het toonen der waardij van haren aard. Het Christendom verscheen op nieuw, in schitterenden luister achter de puinhoopen van 1793, welke Napoleon met den voet wegschopte. De Christen grond was vernieuwd: de aarde was versch en verjongd, gelijk de grond, dien wij betreden, daags na een onweder frisscher en welriekender is. De religieuze congregaties verspreidden zich over denzelfden. De man der veldslagen lachte haar toe, de liefste-zusters verbonden zich met de glorie van het keizerrijk, zij maakten door hare zachtmoedigheid, de wonden en den dood bekoorlijk. Zij deden den togt met het groote leger, ter verovering van de wereld. Thans treden zij met ons voort, tot het veroveren van verstand en industrie; zij mengen zich in de instellingen die rondom haar ontsproten zijn: zoo zij buigen, is het uit hoofde van hare jeugd, en niet van a-geleefdheid.

« De religieuze congregaties, uitdrukking van het Christendom, zijn niet minder de uitdrukking eener behoefte van onze natuur en de uitdrukking eener behoefte onzer maatschappij. Het is niet aan allen gegeven, om zich te begeven in den grooten maatschappelijken stroom; er zijn zielen, die daartoe eene roeping gevoelen, gemoederen, die er afkeerig van zijn, natuurgestellen aan, welke de wrijvingen der wereld zeer doen of vrees aanjagen. Er zijn er, die de plaatsen ingenomen vinden: er zijn er, wier gestel zoo teeder is, dat zij er geen woerklank vinden; er zijn er, die wanhopen van ooit de plaats te zullen kunnen bekleeden voor welke zij zich aan den huisselijken haard geschikt meenen te zijn; er zijn, met een woord ongetuuden uit roeping, uit noodzakelijkheid, uit natuurgesteldheid. De geestelijkheid roept de eersten, maar de geestelijkheid is, door de studien die zij vordert eene aristocratie in hare soort. Naast en rondom dezelve doelen arme zielen moeiteloos rond, voor welke de wereld stoffelijker wijze of zedelijker wijze geschikt is, en die eenen uitgang zoeken. De vrouwelijke congregaties openen zich voor een gedeelte derzelve, de congregaties van mannen kunnen zich voor het andere gedeelte ontsluiten. Gij beklagt u, mijnheer, dat er 25,000 religieusen zijn, wij zouden daarenboven 25,000 religieusen van het mannelijk geslacht wenschen te zien op dezelfde voorwaarden, dat is, dezelfde diensten aan de maatschappij bewijzende.

« Aan den eenen kant beantwoorden de congregaties zoo van mannen als van vrouwen aan eene

